

FORBRYDELSE OG STRAF

29. Om Cellestraffen, 1862

For strafferetsreformen i 1866 anvendtes tugtbusstraffen til bekæmpelse af betleri, vagabondering og anden »asocial« adfærd. Fra således oprindelig at have været en socialanstalt, i hvilken indsættelse kunne ske administrativt på ubestemt tid, udviklede den sig efterhånden til en straffeanstalt, hvis betydning var stadigt voksende, efterhånden som frihedsstraffen gennem lovændringer og benådningspraksis vandt frem på bekostning af livs- og legemsstraffe. Raspbusarbejde var en særlig straffeform for mænd indført 1734; den fik navn efter det arbejde fangerne beskæftigedes med, raspning eller filing af farvetræ. Denne straffeform var udtryk for en skærpelse af tugtbusstraffen. I 1789 indføres forbedringsstraf, som toges i anvendelse over for de fanger, der blev anset for forbedringsmulige. Vilkaerene ved denne straffeform var mildere end ved tugtbusarbejde.

Uddrag af H. V. Kaalund: »Om Cellestraffen. En Udtalelse i Vridsløselille Fængselselskabs første Aarsberetning i 1862«. Trykt i Nordiske Tidsskrift for Fængselsvæsen og øvrige penitære Institutioner, Organ for Den nordiske Penitentforening, Aargang VIII, København 1885, side 180-193.

Det ny Cellefængsel paa Vridsløselille Mark har vistnok et gyldigt Krav paa at anses for vort Lands Mønsterfængsel. Enhver, som kender lidt til dets Indretning, som har kastet et Blik ind i disse lyse, kirkeligende Fløje, hvori man til alle Sider kan overse Hundreder af Celledøre, indenfor hvilke der fra Morgen til Aften hersker en nyttig Virksomhed, vil uden Tvivl have modtaget et velgørende Indtryk af, at dette Fængsel, saa intelligent i sit hele præg, saa skikket til at indgyde Ærefrygt for Loven, har grumme lidt tilfælles med de ældre saakaldte Forbedringshuse, over hvis Porte man passende kunde have anbragt den samme Indskrift, som

Dante fandt over Indgangen til Helvede: *Lad Haabet blive udenfor!* Et fordærveligt Samliv mellem yngre og ældre Forbrydere ikke blot om Dagen i fælles Arbejdsrum, men ogsaa om Natten i fælles Sovesale, et Samliv, som selv under det strængeste Tilsyn gav den forhærdede Synder rigelig Lejlighed til at besmitte Begynderen med sine slette Raad og sine Laster (spørg de Mænd, som have ofret deres Tid og Kraft paa at bringe det bedst Mulige ud af Fællessystemet i dets tidligere planløse Anvendelse, om de have Mod til at løfte Sløret for de Ting, som vore gamle Tugt-, Rasp- og Forbedringshuse have skjult indenfor deres Mure), et saadant Samliv harmonerede vistnok fortræffeligt med det fra Fortiden nedarvede brutale Princip: *kun at straffe og afskerække og drage den mest mulige Fordel af Fangernes Arbejdskraft*, men det egnede sig næppe til at genoprejse den Faldne, snarere til at bibringe denne ligesom det udenforstaaende Samfund den Forestilling, at Benævnelserne Forbedringshus og Forbedringshusstraf, hvis man ikke vilde anse dem for aldeles meningsløse, kun kunde forstaaes som en skærende Ironi. Overalt i den civiliserede Verden er man kommen til samme Resultat, overalt har den offentlige Mening brudt Staven over disse Forbrydelsens Højskoler, der kun tjene til at nære og udbrede den Demoralisation, som de var bestemte til at hæmme.

...
Cellefængslet paa Vridsløselille Mark fortjener, som foran bemærket, i særlig Grad at være Genstand for den offentlige Opmærksomhed; dels er der jo forholdsvis anvendt mest Bekostning herpaa, dels er det jo blandt alle vore Fængsler det eneste, hvori Isolationsprincippet er kommet til fuld og virkelig systemmæssig Anvendelse. Det er ikke blot en *Strafanstalt*, det er tillige i Ordets sande Betydning et *Forbedringshus*, (: et slags moralsk Hospital, hvis hele ejendommelige Indretning er beregnet paa, at det isolerede Individ kan gøres til Genstand for en langt skarpere Iagttagelse, en langt kraftigere aandig Paavirkning, end den, der kan finde Sted i de Strafanstalter, hvori Fællessystemet uundgaeligt medfører, at Tilsynet mere rettes paa Massen end paa den Enkelte. Saavel under Opholdet i Cellen, hvor han beskæftiges paa nyttig Maade (ved Vævning, Spolning, Proppekæring, Snedker-, Drejerarbejde o.s.v.), som under den fælles Gudstjeneste i Fængselskirken, ligeledes under den fælles Sko-

»Fængselsbygningen paa Vridsløselille mark«. Det kongelige Bibliotek.

leundervisning), ja, selv i den Tid, der daglig tilstaa ham til at gøre sig Bevægelse i fri Luft, kort sagt baade Dag og Nat er den ensomme Fange afskaaren fra al Berørelse med sine Lidelsesfæller. Hver gang han ved at føres fra og til sin Celle passerer Fængslets aabne Gallerier, maa han passe at holde sig omtrent i 15 Skridts Afstand fra sin For- og Bagmand, hvorhos han, for at være ukendelig, bærer en Maskchue, hvis Skygge skjuler hele hans Ansigt. Vi ere forberedte paa, at de, som første Gang høre Tale om denne Forholdsregel, ville finde den overdreven, maaske latterlig; men dette er ingenlunde Tilfældet. Afsondringsprincippet fordrer netop en saa vidt muligt gennemført indbyrdes Ukendelighed, der ogsaa i Praxis, her som Andensteds, viser sig at være paa sin rette Plads, idet den dels tjener til at forhindre Forsøg paa hemmelig gensidig Tilnærmelse, dels tjener til at skaane de bedre Individuer, som endnu kunne rødme ved deres Skam, og vi kunde forsikre, at nærværende Fængsel endda ikke har rummet saa ganske faa af saadanne.

...

Ja, vil man vel sige, alt dette lyder meget smukt; men er det dog ikke at gøre for mange Ophævelser af saadanne Tyve og Bedragerere, saadanne Individuer, der have styrtet sig selv i Fordærvelsen, og hvoraf desuden de fleste ved gentagne Tilbagefald synes at have forspildt al Tiltro? Saalænge I have

dem i Klemmen, love de maaske Bod og Bedring, men, naar de atter udsættes for Livets Fristelser, ville da ikke deres Løfter snart være glemte? Hertil svare vi: Det er ikke blot os, men Staten, der opfatter Sagen med en langt større Tillid. Totrediedelen af en Million har den jo ofret alene paa dette Cellefængsel, og denne Indsats er dog sandelig for betydelig til, at man letfærdig tør reducere Forbedringsværket til et løst Experiment. Lad end være, at der blandt det store Antal af domfældte Personer, som aarlig indkomne i dette Fængsel, findes mange svage og karakterløse og ikke faa, der ere saa dybt sunkne, at de næppe staa til at redde, men er det derfor forstandigt at skære dem alle over én Kam? Hvad berettiger til at tro, at saadanne, som have begaaet en uoverlagt Lidenskabsforbrydelse, eller som bitter Nød, Letsindighed, Forførelse, slet Opdragelse have bragt paa Afveje, ikke kunne komme til Erkendelse af deres Fejl og atter rejse sig af Faldet? At forholde sig afgjort tvivlende i denne Henseende er det samme som at tilstaa, at man kun er i Besiddelse af den mindst agtværdige Betingelse for Menneskekundskab: den negative c:Skepticismen. Der er en anden højere Betingelse: Troen paa det oprindelige Gode, som er nedlagt i ethvert Menneskebryst, Troen paa, at der er noget til, som hedder Villie og Samvittighed!

En r
Korre
Naksl

Anko
te jeg
mig /
sentat
erfare
Herre
tilmo-
Stedet
gede l
hvori
stand,
blev s
var r
de jeg
Søvn
at ny
styrke
for at
beligg

Tic
vartet
overf.
Rejse
til Be
8, m
senert
Lolla
samtl.
disse
særlig